

قزوین

استان قزوین در شمال غربی ایران با مساحتی حدود ۱۵ هزار و ۸۲۱ کیلومتر مربع به طور تقریبی ۱ درصد وسعت کشور را به خود اختصاص داده است. این استان از شمال به استان های گیلان و مازندران، از جنوب به استان مرکزی، از غرب به استان های زنجان و همدان و از شرق به استان تهران محدود می شود. مرکز استان قزوین، شهر قزوین است و شهرهای مهم آن عبارتند از: آبیک، بویین زهرا، تاکستان و الوند.

فهرست وب سایت ها و خدمات الکترونیکی

موقعیت جغرافیایی

استان قزوین در دامنه جنوبی رشته کوه البرز قرار گرفته است. این استان در تمام قسمت های شمال، جنوب و غرب، توسط کوهستان محصور شده است. بلندی های رشته کوه البرز در جهت شمال شرقی شمال غربی به صورت پراکنده قزوین را از سایر استان های همسایه جدا می کند. در کل می توان گفت؛ استان قزوین متشکل از دو ناحیه کوهستانی و دشتی است. منطقه کوهستانی؛ در شمال واقع شده که دهستان های الموت، رودبار و قسمتی از کوهپایه اقبال پشگل دره را در بر می گیرد و همچنین بخشی از رشته کوه البرز، از بخش شمال غربی و از استان گیلان به طرف جنوب غربی در داخل استان قزوین کشیده شده است. سیاهلان و الموت، دو قله از قله های معروف کوهستان های بخش غربی البرز هستند. از مرتفع ترین کوه های استان می توان «کی جگین» و «سفید کوه» را نیز در شمال غرب استان در منطقه طارم سفلی و کناره های دریاچه سفید نام برد. دره های البرز در دامنه های خشک جنوبی، به ویژه در ناحیه قزوین باریک و کم عرض هستند و با دیواره های پر شیب کشیده شده اند. مهم ترین دره های این منطقه، دره شاهرود و دره های دو شاخه معروف آن، رود طالقان و رود الموت است که آب های دامنه های البرز جنوبی را به سفید رود می رسانند. دره و رودخانه شاهرود، کوه های میان دره چالوس و سفید رود را از شرق به غرب شکافته و آن را به دو قسمت شمالی و جنوبی تقسیم کرده است. جریان هوای استان تحت تاثیر دو سیستم آب و هوایی غربی، مدیترانه ای و سیستم پرفشار شمالی قرار دارد. سیستم آب و هوایی غربی، مدیترانه ای مهم ترین عامل بارندگی در منطقه محسوب می شود. با توجه به این عوامل استان قزوین دارای چهار محدوده جغرافیایی است: آب و هوای سرد کوهستانی در نواحی شمالی و ارتفاعات جنوب غربی، آب و هوای معتدل کوهپایه ها و دامنه ها، آب و هوای خشک تا نیمه خشک در نواحی مرکزی دشت قزوین و بویین زهرا و آب و هوای مرطوب گرمسیری «در بخش هایی از طارم و دره شاهرود».

دو جریان عمده باد گرم و باد سرد در منطقه وجود دارد. جریان باد گرم یا باد شره که از جهت جنوب شرق به شمال غرب می وزد، موجب افزایش دما، تبخیر و کاهش چشمگیر رطوبت می شود. باد سرد یا باد مه که از شمال و شمال غرب جریان می یابد و تحت تاثیر سیستم های پرفشار عمل می کند که باعث افزایش سردی و رطوبت هوا می شود.

رودهای استان قزوین در دو حوزه آبریزی شمالی و جنوبی جریان دارند. حوزه شمالی یعنی سفید رود از به هم پیوستن رودخانه های طالقان رود و الموت رود در منطقه شیرکوه، رود پر آب شاهرود به را وجود می آورد. از دیگر رودهایی که به این رودخانه پر آب می ریزد می توان: رودخانه های خارود، نینه رود، اربدیان، وجینک، سردرود، تارولات، گرما رود و اندج رود را نام برد. حوزه جنوبی یعنی رود شور که شامل رودخانه های حاجی عرب، ابهر رود و خر رود است.

پیشینه تاریخی

براساس کاوش های انجام گرفته در دشت های استان قزوین و به ویژه در تپه های تاریخی دشت قزوین چون قره تپه، تپه زاغه و تپه قبرستان واقع در جنوب شرق شهرستان بوئین زهرا، قدمت سکونت و آغاز شهرنشینی در این منطقه به هزاره هفتم پیش از میلاد می رسد. وجود منازل مسکونی، معبد، کارگاه های صنعتی، اشیای زینتی، مجسمه ها و انبارهای غله گویای تمدن دیرپای مردم این سرزمین است.

بر اساس مدارک و اسناد موجود، تاریخ قزوین به دوران حکومت مادها در هزاره هفتم پیش از میلاد می رسد. در آن زمان، ناحیه کوهستانی جنوب و جنوب غرب قزوین، جزوی از قلمرو مادها به شمار می رفت که همواره مورد تاخت و تاز اقوام و قبایل مختلف، از جمله اقوام یلمیان طبرستان، قرار می گرفت.

به عقیده یونانیان؛ پیش از دوران هخامنشیان، مردمی که آن ها «کاسی» یا «کاسیت» نامیده می شدند در قسمت های غرب دریای قزوین زندگی می کردند که جز اقوام «میت تانی» به شمار می آمدند. این قوم مدت ها پیش از مادها به ایران آمده و قرن ها در قسمت غرب دریای خزر یا دریای کاسپین، ساکن شده بودند. نام قزوین نیز از نظر آنان، از نام دریای کاسپین گرفته شده است. به گفته مورخان؛ کوهستان های شمالی قزوین همواره محل زندگی مردمان سرکش بوده و آبادی های دشت قزوین پیوسته دست خوش تاخت و تاز و تاراج طایفه های گوناگونی قرار داشته است. به فرمان حاکم وقت، برای جلوگیری از تاخت و تاز کوه نشینان، یک دژ با نام «دژ بالا» در داخل کوهستان شمالی قزوین و دژ دیگری به اسم «دژ پایین» برای استقرار سپاهیان در محل کنونی قزوین ساخته شد. با گذشت زمان، نام دژ پایین به دژ پین، گژوین و سپس کشوین تغییر کرد.

بنای اولیه شهر قزوین را به شاپور اول ساسانی معروف به شاد شاپور نسبت می دهند. وی برای جلوگیری از تهاجم های دیالمه دستور بنای دژ مستحکم در این سرزمین را داد. پس از بنای این دژ که شاد شاپور یا کشوین نامیده می شد، دستور استقرار سپاهیان خود در آن را صادر کرد. این دژ به مرور به عنوان پایگاه نظامی شاپور توسعه یافته و مناطق مسکونی به آن افزوده شد و نه تنها هسته اصلی شهر قزوین به شمار می آمد، بلکه در مدت زمانی کوتاه در شمار شهرهای مهم ایران قرار گرفت.

منطقه قزوین در دوره پس از اسلام یعنی در سال ۲۴ هـ ق، به سرعت گسترش یافت و در مدتی کوتاه به عنوان «باب الجنه» یا «دروازه بهشت» نامیده شد. بلاذری در فتوح البلدان آورده است: «سعید بن عاص بن امیه در سال های پیش از ۳۵ هـ ق، قزوین را شهری استوار و آباد می کند و ورود چهار هزار تن از مسلمانان به فرماندهی ربیع بن خثیم در سال ۳۶ هـ ق، با دستور امیرالمومنین علی (ع) سیمای قزوین را دگرگون می سازد. از دیگر اقدامات مهم دوره اسلامی در جهت توسعه شهری این منطقه، ساخت دو شهرک مبارکیه و مدینه موسی در کنار شهر کهن قزوین در سال ۱۶۹ هـ ق، به دستور محمد بن سنان عجلی است.

قرار گرفتن الموت به عنوان مرکز اسماعیلیان در این منطقه، قزوین را حدود ۲۰۰ سال به کانون اصلی فرهنگی، سیاسی، نظامی و رویدادهای مهم کشوری تبدیل کرد. عماد الدین ابو عبدالله زکریا بن محمد قزوینی در کتاب آثار البلاد و اخبار العباد، قزوین را در آغاز قرن هفتم، چنین توصیف کرده است: «شهری بسیار بزرگ و پر جمعیت است. در دشتی بسیار پهناور و هموار بنا شده و مهندسان در بنای شهر نقشه ای کشیده اند که نظیرش وجود ندارد. زیرا دو شهر است یکی در آغوش دیگری آرمیده. شهر کوچک را که در وسط قرار دارد شهرستان می نامند که برای خود دروازه و بارو دارد. شهر بزرگ تر که پیرامون شهرستان واقع شده دارای برج و باروی دیگری است. باغستان ها و تاکستان ها گرداگرد باروی خارجی شهر دوم را فراگرفته و پس از آن کشتزارهای سرسبز دو شهر را در بر دارد و دو رودخانه دیزج و ارنزک از آن می گذرد.»

در سال ۶۱۷ هـ ق، سلطان محمد خوارزم شاه پس از شکست از سپاهیان مغول برای مدتی به قزوین آمد و از آن جا به گیلان و مازندران و در نهایت آبسکون رفت. اقامت کوتاه سلطان محمد باعث ویرانی و کشتار دسته جمعی مردم قزوین شد. ساکنین این منطقه در مقابل حمله مغولان، سه روز تمام مقاومت کردند ولی سرانجام پس از سه روز پایداری مغولان وارد شهر شدند و به کشتار دسته جمعی پرداختند. ولی با وجود یورش های مکرر مغول به ایران از سال ۶۱۷ تا سال ۶۵۱ هـ ق، آنها به دلیل وجود قدرت اسماعیلیان نتوانستند به طور کامل بر سراسر این سرزمین تسلط یابند.

در دوران حکومت صفویان در قرن دهم، با انتخاب قزوین به عنوان پایتخت این دولت، لقب «دارالسلطنه قزوین» را به خود اختصاص داد و دوره شکوفایی آن در این دوران آغاز شد. طراحی و ساخت نخستین خیابان ایرانی، چهار باغ ها، میدان ها، کاخ ها، مدارس، مساجد و بوستان های شهری به عنوان الگویی برای شهرسازی در سراسر ایران از این منطقه آغاز شد. به طوری که حتی پس از انتقال پایتخت در قرن یازدهم از اهمیت آن کاسته نشد و تا پایان دوره افشاریان شاهد ساخت عمارت و بناهایی چون عمارت ایوان نادری بوده است. در دوران قاجاریه، قزوین به عنوان منطقه حاکم نشین مستقل مرتبط با پایتخت به شمار می رفت.

سرانجام در تاریخ ۲۰/۳/۱۳۷۶ لایحه ی ارایه شده از سوی هیات وزیران، مبنی بر استان شدن قزوین پس از بررسی های فراوان توسط نمایندگان مجلس شورای اسلامی تصویب و پس از تایید شورای نگهبان در تاریخ ۲۷/۳/۱۳۷۶ جهت اجرا به وزارت کشور ابلاغ شد و بدین ترتیب استان قزوین به استانی مستقل تبدیل شد و

اقوام و زبان

بر اساس منابع تاریخی، دشت قزوین و مناطق شمال، جنوب و غرب آن جز محل های مسکونی اقوام «آماردها» است که بعدها به محل سکونت مهاجران آریایی تبدیل شد و مردم دیلم هم در آن مستقر شدند. از این رو می توان گفت مردم قزوین در اصل آریایی و از خاندان دیلم بوده اند که به واسطه اختلاط با آماردها، اعراب، ترک ها و مغول ها تغییراتی در ویژگی نژاد، زبان و فرهنگ آن ها پدید آمده است.

اکثر مردم استان قزوین به زبان فارسی سخن می گویند. مردم محله های شرقی، جنوبی و مرکزی؛ یعنی محله های پنبه ریس، راه چمان، راه ری، خندقبار، مغلاوک، آخوند و سکه شریحان که کم تر با ماموران و درباریان صفوی تماس داشتند به زبان فارسی سخن می گویند. اما علاوه بر زبان فارسی، زبان های دیگری چون ترکی و تاتی، مراغی و رمانلویی رواج دارد. زبان ترکی بیشتر در میان مردم دهستان های خرقان؛ ابهررود، طارم، افشاریه، بویین زهرا، در بعضی از روستاهای بشاریات، اقبال، پشگلدره، قزوین، در برخی محله های چون درب کوشک، شیخ آباد، گوسفند میدان قملاق و دیمچ که زمانی محل سکونت امیران، درباریان، خادمان و ماموران دربار صفوی بوده رواج دارد. همچنین استان قزوین، اصلی ترین منطقه تات نشین ایران به حساب می آید که بیشتر تات ها در شهرستان تاکستان سکونت دارند.

موقعیت اجتماعی و اقتصادی

استان قزوین یکی از مراکز مهم کشاورزی، صنعتی و تجاری در کشور محسوب می شود. تنوع اقلیمی، میزان بارندگی مناسب، قابلیت های آب و خاک، زمینه مساعدی را برای انجام امور کشاورزی در منطقه به وجود آورده است. همچنین استفاده از ماشین آلات ک شاورزی از قبیل تراکتور، کمباین، به کار گرفتن سموم دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی، بهره گیری از بذره های اصلاح شده و روش های جدید آبیاری در امور کاشت، داشت و برداشت به نحو قابل توجهی توسعه یافته است. از مهمترین محصولات استان می توان به: گندم، جو، چغندر قند، حبوبات، پنبه، انگور، پسته، گردو، صیفی جات و انواع میوه ها اشاره کرد که از این میان انگور بخش قابل توجهی از زمین های زیر کشت استان به ویژه نواحی تاکستان را به خود اختصاص داده است.

بخش دامپروری و پرورش طیور در استان قزوین به دو شیوه سنتی و صنعتی صورت می پذیرد. دامپروری صنعتی بیشتر به منظور تولید گوشت و شیر انجام می گیرد و دامپروری سنتی برای تامین مایحتاج خانواده ها و ایجاد درآمد صورت می پذیرد. البته در سال های اخیر مرغداری های بسیاری برای پرورش مرغ گوشتی، مادر و تولید تخم مرغ در شهرهای قزوین و تاکستان دایر شده که بخشی از محصول های تولیدی آن ها به استان های دیگر کشور صادر می شود.

در بخش صنعت، وجود عواملی چون استقرار و مجاورت با تهران، ممنوعیت احداث صنایع در محدوده ۱۲۰ کیلومتری تهران، وجود معادن متعدد و موقعیت مهم ارتباطی از عوامل مهم ترغیب متقاضیان ساخت واحدهای صنعتی جهت سرمایه گذاری در استان قزوین به شمار می روند. مهم ترین صنایع مستقر در این استان شامل: صنایع فلزی، شیمیایی، نساجی، سلولزی، الکتریکی، مواد معدنی غیر فلزی و صنایع غذایی می شود. علاوه بر صنایع یاد شده، در روستاهای استان انواع صنایع دستی رواج دارد که عبارتند از: آیینه سازی، حکاکی، سوزن

دوزی، سنگ تراشی، قالی بافی، قلم زنی، قلمدان سازی، کاشی سازی، گچ بری، منبت کاری، نگارگری

غذاهای محلی

آش دوغ، آش امام، آش دندان کشه، خورش آلو، خورش کنگر، خورش ریواس، سیاه چشم پلو، شش انداز، فسنجان، قیمه نزار، مشکوفی

سوغات

بخش شیرینی : باقلوا، نان برنجی

بخش کشاورزی : انگور، انار سنگان، بادام، زردآلو، ذغال اخته، پسته، سیب، فندق، کشمش
صنایع دستی : انواع جعبه های آینه دار، پارچه های گلابتون دوزی و سوزن دوزی شده، فرش، ظروف سفالی

جاذبه های طبیعی گردشگری

اوان : رود گرمارود، اندج رود، الموت رود، خارود، تارولات، سردرود و اربدیان، دریاچه اوان، طبیعت روستای اوان،
قله خشچال

الموت : دامنه های جنوبی سیلان، دره اندج رود، غار سلطان باغ، غار آق بابا، غار چهل دختر، غار ملک شاه، غار پلنگ، غار اکتین کش، غار ولی در ۱۰ کیلومتری گشنه رود الموت، منطقه یلاقی پیچ بن، منطقه شکار و تیراندازی ممنوع الموت

بویین زهرا : آبگیر رودک، چشمه علی در روستای کلنجین، صحرای آتشناک و تفتیده

تاکستان : رود خر رود، رود ابهر رود، دامنه های کوه قره قلعه و سلطانلو و تل وزیرخان، چشمه آب گرم معدنی در روستای آب گرم، چشمه آب معدنی عرشیا، غار قلعه کرد در دهستان حصار، منطقه حفاظت شده حیات وحش

قزوین : چشمه آب گرم یله گنبد، چشمه آب گرم خرقان، غار یخی انگول در ۴۰ کیلومتری شمال غرب، قله خشچال در قزوین الموت

جاذبه های تاریخی

الموت : قلعه لمبسر در شهر رازمیان الموت، قلعه شیرکوه یا بیدلان در رودبار الموت

بویین زهرا : امام زاده علا الدین، امام زاده منصور، برج های دوگانه خرقان، تپه زاغه، تپه قبرستان، کاروانسرای محمد آباد، کاروانسرای آوج، کاروانسرای هجیب، منطقه تاریخی سگز آباد

تاکستان : امام زاده هفت صندوق، امام زاده کمال، امام زاده ولی در ضیا آباد، امام زاده صالح در روستای نهاوند، امام زاده عبدالله و امام زاده فضل اله در روستای فارسجین، بقعه پیر، تپه رادکان، تپه نرگه، تپه آک، یاسین تپه، قز قلعه

قزوین : آب انبار حکیم، آب انبار حاج کاظم، آب انبار مسجد جامع، آب انبار زنانه بازار، آب انبار آقا، آب انبار سردار کوچک، آب انبار سردار بزرگ، امام زاده اسماعیل، امام زاده اباذر، امام زاده حسین، حسینیه آق سید جمال، بقعه آمنه خاتون، بقعه پیغمبریه، کاروانسرای محمدآباد، کاروانسرای خرزان، کاروانسرای گلشن، کلیسای کانتور یا برج ناقوس، کلیسای رفیع، گرمابه قجر، گرمابه دو در، گرمابه سردار، گرمابه حاج محمد رحیم، مدرسه علوم دینی التفاتیه، مدرسه مسجد پیغمبریه، مسجد و مدرسه سردار، مسجد و مدرسه شیخ الاسلام، مسجد و مدرسه ابراهیمیه، مسجد و مدرسه صالحیه، مسجد امینی ها، مسجد حیدریه، مسجد سنجیده، مسجد النبی یا سلطانی، مسجد جامع کبیر، مسجد پنجه علی، مقبره شهید ثانی، مقبره سلطان ویس، مقبره حمداله مستوفی، مقبره و مسجد احمدیه، میمون قلعه